

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Departament Ubezpieczeń Społecznych

Sebastian Kamiński
Zastępca Dyrektora

DUS-II.055.28.2024.CG

Warszawa, dnia 2024-09-30

Szanowna Pani,

w odpowiedzi na petycję z dnia 15 lipca 2024 r. w sprawie zmiany niektórych przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych¹ dotyczących ustalenia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, Departament Ubezpieczeń Społecznych – działając na podstawie art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach (Dz. U. z 2018 r. poz. 870) - uprzejmie przedstawia, co następuje.

Z treści ww. petycji wynika, że wnosi Pani o uchylenie w art. 57- 58 ustawy emerytalnej przepisów związanych z wymogiem posiadania przez ubezpieczonego okresów składkowych i nieskładkowych, gdyż dzięki uchyleniu tego wymogu (w zakresie odnoszącym się do okresów składkowych) „osoby będą miały zwiększone prawo do uzyskania świadczenia rentowego”.

Zgodnie z art. 57 ust. 1 ustawy emerytalnej, renta z tytułu niezdolności do pracy przysługuje ubezpieczonemu, który spełnił łącznie następujące warunki:

- 1) jest niezdolny do pracy;
- 2) ma wymagany okres składkowy i nieskładkowy;
- 3) niezdolność do pracy powstała w okresach, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1 i 2, pkt 3 lit. b, pkt 4, 6, 7 i 9, ust. 2 pkt 1, 3-8 i pkt 9 lit. a, pkt 10 lit. a, pkt 11, 12 i pkt 13 lit. a, pkt 14 lit. a i pkt 15-17 oraz art. 7 pkt 1-3, pkt 5 lit. a, pkt 6 i 12 ustawy emerytalnej, oraz w okresach pobierania świadczenia pielęgnacyjnego lub specjalnego zasiłku opiekuńczego określonych w przepisach o świadczeniach rodzinnych lub zasiłku dla opiekuna określonego w przepisach o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów, za które nie było obowiązku opłacania składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, albo nie później niż w ciągu 18 miesięcy od ustania tych okresów;
- 4) nie ma ustalonego prawa do emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych lub nie spełnia warunków do jej uzyskania.

Podkreślenia wymaga jednakże, że przepisu ust. 1 pkt 3 nie stosuje się do ubezpieczonego, który udowodnił okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiety lub 25 lat dla mężczyzny oraz jest całkowicie niezdolny do pracy (ust. 2 art. 57 ustaw emerytalnej).

¹Dz. U. z 2023 r. poz. 1251, z późn. zm., dalej powoływanej jako: „ustawa emerytalna”.

Z kolei art. 58 ustawy emerytalnej stanowi:

„Art. 58. 1. Warunek posiadania wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego, w myśl art. 57 ust. 1 pkt 2, uważa się za spełniony, gdy ubezpieczony osiągnął okres składkowy i nieskładkowy wynoszący łącznie co najmniej:

- 1) 1 rok - jeżeli niezdolność do pracy powstała przed ukończeniem 20 lat;
- 2) 2 lata - jeżeli niezdolność do pracy powstała w wieku powyżej 20 do 22 lat;
- 3) 3 lata - jeżeli niezdolność do pracy powstała w wieku powyżej 22 do 25 lat;
- 4) 4 lata - jeżeli niezdolność do pracy powstała w wieku powyżej 25 do 30 lat;
- 5) 5 lat - jeżeli niezdolność do pracy powstała w wieku powyżej 30 lat.

2. Okres, o którym mowa w ust. 1 pkt 5, powinien przypadać w ciągu ostatniego dziesięciolecia przed zgłoszeniem wniosku o rentę lub przed dniem powstania niezdolności do pracy; do tego dziesięcioletniego okresu nie wlicza się okresów pobierania renty z tytułu niezdolności do pracy, renty szkoleniowej, renty rodzinnej oraz okresów pobierania świadczenia pielęgnacyjnego lub specjalnego zasiłku opiekuńczego określonych w przepisach o świadczeniach rodzinnych lub zasiłku dla opiekuna określonego w przepisach o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów, za które nie było obowiązku opłacania składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe.

3. Jeżeli ubezpieczony nie osiągnął okresu składkowego i nieskładkowego, o którym mowa w ust. 1, warunek posiadania wymaganego okresu uważa się za spełniony, gdy ubezpieczony został zgłoszony do ubezpieczenia przed ukończeniem 18 lat albo w ciągu 6 miesięcy po ukończeniu nauki w szkole ponadpodstawowej, ponadgimnazjalnej lub w szkole wyższej oraz do dnia powstania niezdolności do pracy miał, bez przerw lub z przerwami nieprzekraczającymi 6 miesięcy, okresy składkowe i nieskładkowe.

4. Przepisu ust. 2 nie stosuje się do ubezpieczonego, który udowodnił okres składkowy, o którym mowa w art. 6, wynoszący co najmniej 25 lat dla kobiety i 30 lat dla mężczyzny oraz jest całkowicie niezdolny do pracy”.

Z powyższych przepisów wynika zatem, że renta z tytułu niezdolności do pracy przysługuje ubezpieczonemu, który spełnił łącznie trzy warunki:

- 1) jest niezdolny do pracy,
- 2) ma wymagany okres składkowy i nieskładkowy,
- 3) jego niezdolność do pracy powstała w czasie wymienionych w ustawie okresów składkowych albo nie później niż w ciągu 18 miesięcy od ustania tych okresów.

Drugi warunek dotyczący posiadania wymogu przez ubezpieczonego okresów składkowych i nieskładkowych jest o tyle charakterystyczny, że ryzyko niezdolności do pracy ubezpieczonego może się zrealizować wcześniej, tj. na początku jego historii ubezpieczeniowej. Ustawa emerytalna wymaga wobec tego spełnienia warunku minimalnego okresu, który został uzależniony również od wieku ubezpieczonego, w którym ujawni się jego niezdolność do pracy. Podkreślenia wymaga, że, co do zasady, jest to 5 lat okresów składkowych i nieskładkowych (przy czym okres ten powinien przypadać w dziesięcioleciu przed zgłoszeniem wniosku o rentę). W sytuacji jednak ubezpieczonego niezdolnego do pracy mającego 30 i mniej lat następuje stopniowe zmniejszanie wymaganych okresów: 4 lata (w wieku 26-30 lat), 3 i 2 lata (odpowiednio w wieku 23-25 i 20-22 lata) oraz rok, jeżeli niezdolność do pracy powstała w wieku do 20 lat. Ponadto, warunek trzeci nie dotyczy osób całkowicie niezdolnych do pracy, jeżeli mają 20/25 lat okresów składkowych i nieskładkowych. Osoba zgłoszona do ubezpieczenia przed ukończeniem 18 lat albo w ciągu 6 miesięcy od ukończenia szkół spełnia warunek posiadania okresów

ubezpieczenia, jeżeli do powstania niezdolności do pracy ma okresy składkowe i nieskładkowe krótsze niż rok.

Wobec powyższego, Departament pragnie podkreślić, że wymagane okresy zatrudnienia są dla ubezpieczonego korzystne i zapewniają wysoki poziom ubezpieczeniowej ochrony ryzyka niezdolności do pracy. Ustawodawca zastosowała tutaj zasadę solidarności wspólnoty ryzyka, z niezbędną jednak gwarancją finansowania ochrony ryzyka niezdolności do pracy, która zawarta jest właśnie w przesłance posiadania minimalnego stażu.

W przypadku zaś ubezpieczonych, którzy ukończyli wiek 30 lat wprowadzone zostało dodatkowe zastrzeżenie, tj. powstanie niezdolności do pracy ma nastąpić w dziesięcioleciu przed zgłoszeniem wniosku o rentę lub przed dniem powstania niezdolności do pracy. Ma ono na celu zachowanie czasowego związku niezdolności do pracy z zatrudnieniem, które jest wszak tytułem ubezpieczeń rentowych (po to, aby zapobiec sytuacjom domagania się renty w zaawansowanym wieku na podstawie krótkiego zatrudnienia w młodych latach). Zaznaczyć bowiem należy, że uregulowana w ustawie emerytalnej renta z tytułu niezdolności do pracy nie jest świadczeniem na rzecz osób niezdolnych do pracy bez związku z minimalnym choćby zatrudnieniem. Ochrona takiej niezdolności do pracy (bez uprzedniego zatrudnienia) przewidziana jest w innej części prawa zabezpieczenia społecznego (tj. w ustawie z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej², a odpowiednie świadczenie z nią związane to renta socjalna.

Z powyżej zaprezentowanych względów, postulat przedstawiony w petycji nie jest uzasadniony.

Pouczenie

Zgodnie z art. 13 ust. 2 ustawy o petycjach, sposób załatwienia petycji nie może być przedmiotem skargi.

Z wyrazami szacunku

Sebastian Kamiński

Zastępca Dyrektora

Departamentu Ubezpieczeń Społecznych

/-kwalifikowany podpis elektroniczny-/

² Dz.U. z 2023 r. poz. 2194.